

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjeništvo Ljubljana

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak teden. Narodna letna 60 Din, za inostranstvo 80 Din. Člani pos. UJU plačajo hal v listarini. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. tek. rač. 11.197. Telefon 5173

Sokolstvo in učiteljstvo.

Učiteljstvo se mora danes zavedati, da je Sokol kraljevine Jugoslavije državna ustanova in je s tem nastal za vse učiteljstvo brez izjeme napram Sokolstvu povsem nov položaj. Z zakonom so dane vse garancije vzvišenosti Sokola nad vsakimi dvomi; garancija pa je dana tudi z osebo najvišjega predstavnika Sokola.

Zavedati se moramo, da je sprejeta telesna vzgoja po sokolskem sestavu kot oficijelna naloga z ozirom na telesno in zdravstveno vzgojo mladine v narodni šoli. Sprejetjem sokolskega vzgojnega sestava kot naloge narodne šole, se je ustvarila najtesnejša vez med narodno šolo in Sokolstvom. S tem je postala dolžnost narodne šole in dolžnost vsega učiteljstva narodnih šol, da doobra spozna cilje sokolske vzgoje, da spozna sredstva, ki se jih poslužuje, in da spozna njeno bistvo.

Poleg umstvene izobrazbe je telesna vzgoja najvažnejši del vzgoje naroda. Da, ta je celo prva, ker le fizično zdrav narod se lahko razvije tudi umstveno do čimvišje stopnje; fizično nesposoben narod je pa nesposoben se razviti tudi umstveno.

Telesna vzgoja vsebuje in združuje po današnjih modernih sestavih tudi moralno-etično in estetsko vzgojo. Zato je dolžnost države, da se zanima tudi za tovrstno vzgojo. Stari narodi so proglašali telesno vzgojo celo kot državno vzgojo ter so dali državi popoln vpliv na njo. V teh dobah so bili ti narodi v najlepšem razviti in najodporniji proti vsem slabim razvadam in vplivom, ki bi razjedali in slabili narod; ko so popustili telesno vzgojo, je padala tudi stopnja njih moralno-etične in estetske višine, padala je njih volja proti slabim vplivom in narodi so polagoma nazadovali, dokler niso propadli.

Telesna vzgoja naroda je naš nacionalni problem in telesna vzgoja mladine je bistvo tega nacionalnega problema, ker le v pravem pravcu vzgojena mladina nam more dati garancije, da se bo izvedel ta nacionalni problem in da se bo doseglo ono, kar se hoče doseči z enotnim ustrojem in sistematično urejenim pravcem telesne vzgoje.

Zato ni vseeno, kakšen sestav telesne vzgoje se sprejme kot državni pravac telesne vzgoje, ker smo že prej poudarjali, da združuje moralno telesno vzgajanje danes tudi druge vrednote, ki istočasno spremljajo telesno vzgojo. Ob sebi umevno pa je tudi, da država ne more telesne vzgoje prepustiti osebnemu naziranju poedinega učitelja in s tem stremljenju v sto in sto najrazličnejših smeri, brez enotnega sistema in brez cilja.

Gornja dejstva narekujejo najimperativnejše, da se učiteljstvo čimprej in čimgloblje seznanji s pravci in bistvom sokolske telesne vzgoje, ker ga bo narodna šola morala izvajati.

Tradicije, ki so ustvarjale nerazpoložene do Sokola v preteklosti, so z novim položajem padle in zato so se odstranila tudi vsa stranpota pri izvajanju enotne telesne vzgoje, da se je omogočil enoten, strogo nacionalen pravac telesnega vzgajanja.

Ugotovljeno je, da je danes včlanjeno v SKJ 17.464 sokolske dece. To znači, da je petdesetkrat in še več šolske dece izven sokolske vzgoje; na drugi strani pa kaže to dejstvo, da sokolsko vzgojo vrše povečini samo sokolska društva, dočim šole še niso krenile na novo pot. Ni pa še niti ustvarjen predpogoj za to, ker ako se hoče, da narodna šola z gotovo idejo vpliva na dušo in telo deteta, je treba predvsem učitelja pripraviti za to, da on sam izvršuje ta vpliv.

Vzrokov, da se hitreje ne izvaja imperativni pravac nove državne politike glede sokolske vzgoje, je več in zelo neumestno bi bilo, da bi molčali o njih in bi jih ne skušali javno odpraviti.

Poleg tradicionalnih predsodkov, ki se ne dajo čez noč izkoreniniti, so tudi pojavi, ki dobre sokolske delavce med učiteljstvom vznemirjajo in o teh hočemo v prvi vrsti izpregovoriti.

To so: prenapeto, odbijajoče stališče, Sokolovlajikov napram učiteljstvu; neosnovani in prenapet izpadi proti učiteljstvu in nezadostna ugotovitev norm za učiteljska nameščanja in premeščanja z ozirom na sokolske potrebe.

Prejeli smo sledečo okrožnico: »Dragi brati! Od sokolske župe je prejelo naše društvo okrožnico, na katero moram poslati župni odgovor. V tej okrožnici se nam nalaga, da moramo poročati: »ker se bo na tej župni seji obravnavalo tudi delovanje učiteljstva v sokolskih društvih in to predvsem mlajšega, prosimo, da nam pošljete nujno seznam celokupnega učiteljstva obojega spola na šolah v območju posameznega društva. Iz opombe naj bo jasno razvidno, kdo je član sokolskega društva sploh, obenem z navedbo, dali se dotični resnično udeležujejo pri sokolskem delu in v kakšnem svojstvu. Zdravo!«

Take dopise so dobili šolski upravitelji od šolsko-lajične strani, da poročajo o osebju svoje šole. Po zakonu imajo šolski nadzorniki dolžnost nadzorovati, ocenjevati in vpisovati v ocenjevalno polo tudi učiteljevo izvenšolsko delovanje. Ker lajično vmešavanje lahko dovede do nepremišljenih korakov in napravi učiteljstvu tudi krivico, mora učiteljstvo biti proti te vrste nadzoru nad svojim stanom. Posebno v manjših krajih pride lahko tudi do vmešavanja osebnih zadev in stvar samo. Prenapet lok pa tudi rad počil!

Da je to mogoče nam izpričuje sledeči dopis, ki ga je objavil nek ljubljanski dnevnik in slove:

»Neverjetno! Prejeli smo: Sokolsko društvo pri Sv. Juriju ob Ščavnici je prosilo tamkajšnjega šolskega upravitelja, da bi dal društvu za njegovo udejstvovanje za 1. december na razpolago šolsko sobano. G. šolski upravitelj je prošnjo prav brez potrebe predložil krajevemu šolskemu odboru, dasi je za odobritev takih prošenj po tozadavnem odloku ministrstva prosvete kompetenten edino šolski upravitelj. Kakor je bilo pričakovati, je krajevni šolski odbor prošnjo odbil. Komentarja ni treba! Upamo, da bo g. sreski načelnik ljutomerski ukrenil primerne korake.«

Posledica je bila, da je moral dnevnik primesti popravek, ker je društvo vložilo prošnjo direktno na krajevni šolski odbor, ne pa na šolskega upravitelja. Tudi ne more upravitelj dovoliti uporabe šolskih prostorov in ne obstoja tak odlok, temveč razpolaga s prostori krajevni šolski odbor. Poleg tega je bil upravitelj navedene šole že prej sam Sokol ter ni razloga za nasprotovanje. O anonimni denunciaciji na sreskega načelnika ne govorimo. Ta slučaj jasno kaže, kam vedejo prenapete razmere.

Glede nameščanj z ozirom na sokolske potrebe, ki so vzbudila mnogo vznemirjenj in tudi polemike v sokolskem tisku, pa sledeče:

Priznati je treba, ker je Sokol danes državna institucija, upravičenost namestitve učitelja-Sokola v kraju, kjer sokolsko društvo nima potrebnega osebja — seveda paralelno in skladno s šolsko potrebo — ker je za to dana tudi zakonita podlaga v § 101. zakona o narodnih šolah.

Preprečiti pa je treba zlorabo sklicevanja na članstvo pri Sokolu, da bi kdo s tem spekulativno operiral in izrabljal to v svrhu namestitve v njemu osebno prikladnejšem kraju, osebno protekcijonizem brez stvarne potrebe v šoli dotičnega kraja in brez stvarne nujne potrebe pri sokolskem društvu dotičnega kraja.

Še v večji meri pa je treba preprečiti zlorabo persekucij za premeščanja iz sokolskih razlogov. V vsakem slučaju, kjer bi se pojavile pritožbe proti komurkoli, zahteva učiteljstvo, da se ne postopa zgolj na pritožbo poedincev ali društva, ampak da se službeno-disciplinsko preišče zadeva in se brez zaslišanja prizadetega in službene ugotovitve kake krivde ne izvrši nobena premešitev.

To smo morali povedati odkrito, ker je v interesu stvari in Sokola samega, in ker je to tudi glas zvestih sokolskih delavcev!

Zaključujem z besedami brata Bogunoviča, ki lepo pravi o tem akutnem vprašanju sledeče:

»Pustimo, ko je uvedena telesna vzgoja po sokolskem sistemu v osnovne šole, da učiteljstvo, vzajemno z nami (SKJ), reši samo to vprašanje, da se potom šole organizira sokolski podmladek in to na način, da razredni učitelj v času telovadbe in ob drugih ugodnih prilikah, ne vrši samo telesnega, temveč udi duševno-moralno vzgojevanje po sokolskem sistemu. A mi pomagajmo učiteljstvu, da pride do potrebnega znanja in metode. Verujte, da vsebuje učiteljstvo že samo s svojim poklicem vse elemente sokolske kulture, ki je identična pri šoli in Sokolstvu.«

Če sprejmemo to načelo in če se enkrat uredi vprašanje telesne vzgoje na učiteljskih tako, kakor to zahtevajo potrebe naroda in Sokolstva, bodo prenehali tudi oni članki »Učitelji in Sokolstvo« (to so bili članki v »Sokolskem Glasniku« v zadevi učiteljskih nameščanj in premeščanj), ki napravljajo — jaz to dobro poznam — toliko nepočasne disharmonije med šolo z učiteljstvom na eni, in sokolskimi delavci na drugi strani, da ne omenjam mnogih slučajev netaktnega in nesokolskega pojmovanja odnošajev Sokolstva do šole in obratno.«

OBLACILNICA ZA SLOVENIJO

LJUBLJANA, Miklošičeva cesta 7
priporoča svojo bogato zalogo manufakturnega blaga prvovrstnih čeških, nemških in angleških tovarn. Državni nameščenci dobe blago tudi na obrabe proti predložitvi legitimacij.

Naši prosvetni domovi.

Državna osnovna in meščanska šola v Zgornji Šiški.

Dograjena leta 1929, po načrtih vsučiliškega profesorja-mojstra Jos. Plečnika. Svojevrsna in impozantna je notranja razdelitev, katero krasi 40 mogočnih stebrov. V poslopiju je 20 učilnic z risalnico; šolsko kopališče, 4 družinska stanovanja, pisarni, zbornici, zdravniška soba, 3 kabineti za učila. Svojevrstna je tudi praktična, a lična šolska oprema.

vrstna je tudi praktična, a lična šolska oprema.

Poslopje ima še dva vezna trakta zadaj, katera se na sliki ne vidita. Stalo je z opravo in instalacijami (vodovod, centralna kurjava) circa 3.800.000 Din. Šolski upravitelj narodne šole v Zgornji Šiški je tov. J. Pleničar.

„Kaj pravite?“

»Slovenec« št. 273. od 28. novembra 1930. prinaša pod gornjim naslovom sledeče:

»Naš narod se more po pravici ponasati s svojimi organizacijami. Ne mislim na prosvetne, ampak na gospodarske. Zadolžiti mi je prišla v roke statistika vseh združenih organizacij v naši državi. In sem na svoje začudenje videl, da je Slovenija, kar se tega tiče, še na najboljšem. Preprežena je z njimi vsepovsod. Za to gre seveda hvala in čast našim gospodarskim delavcem, posebno duhovnikom, župnikom in kaplanom, ki so posvetili vse svoje življenje, da ustvarijo narodu čim boljše zaslombo v gospodarstvu. Danes se lahko ponaša skoraj vsaka slovenska občina s kakšno zadružno, ljudsko posojilnico, živinorejsko, vinogradsko ali mlekarško zadružno. Vse te so namenjene samo v korist naroda. Saj je ravno v teh ustanovah rešitev našega kmeta in vsesplošne gospodarske krize.«

Včasih se zgodi, da kje kaka zadruža opeša. Zakaj? Največkrat zato, ker ni delavcev. Če ni duhovnika, marsikje lepo začeto delo zaspi.

Država štiti, podpira in priporoča ustanavljanje gospodarskih organizacij. Priporoča celo svojim uradnikom sodelovanje. Toda to priporočanje navadno prav malo zaleže in tako izgublja te organizacije pod seboj tla.

Zadnjič sem slišal nekje o okrožnicah, ki krožijo po svetu. Kajpada, da ne rečem besedice zoper nje. Zelel bi pa, da bi imele še eno rubriko: ali je učitelj član in sodelavec gospodarske organizacije v dotični vasi, koliko časa je že član ali zakaj še ni postal član te organizacije. Ta rubrika bi bila za naše gospodarsko življenje silnega pomena, ker bi se iz nje razvidelo, koliko učiteljev se zanima več kakor le za učenje in vzgojo otrok. Po tej rubriki se bi dalo tudi včasih upoštevaty neobhodna potreba kakega kraja po učitelju, ki je obenem učitelj otrok in odrastlih, kar se tiče gospodarskega življenja.

Gospod urednik! Verujte, da je bilo in je še zelo veliko krasnih vzgledov nesebičnosti in vnetega delovanja pri našem učiteljstvu za dvig našega narodnega gospodarstva. Toda bežen pogled v delovanje naših gospodarskih organizacij bo vsakoga prepričal, da bi se dalo še marsikaj lepega storiti za to organizacijo, če bi bili povsod v njih vneti delavci naši učitelji. Spectator.

Nismo tako zakrknjeni in bi ne priznali, da je mnogo resnice v gornji zadevi. To pot je »Slovenec« precej zadel.

Toda če ugotovimo zlo, je treba ugotoviti tudi vzroke zla. In ti so v prvi vrsti na učiteljski, ki ni dalo zadostne podlage za gornje delo. Učitelji se morajo sami usposabljeti za gornje delo in ni malo učiteljev, ki to vrše, samo zbrati bi bilo treba zadevno statistiko.

Ko pa ugotovimo vzroke zla, je dolžnost, da preudarimo, kako odpravimo te vzroke in to zlo? Tu je pa edini izhod reforma učiteljske v gornjem pravcu in prirejanje stalnih knjigovodsko-združenih tečajev za učitelje.

To je nujna potreba in pri tem računamo, da bo tudi banovina storila svojo dolžnost.

Ob tej priliki pa še mi nekaj »pravimog«. Nekaj krivde na gornjem zlu je pa še na našem drugem. Učiteljstvo se odriva od gospodarskega dela, osobito od kmetijskega in spodarskega dela. To se je zgodilo pri »Kmetijski družbi«, ko se je učiteljstvu onemogočilo redno članstvo. Učiteljstvo rado dela, posebno je rado delalo pri »Kmetijski družbi«, a »kravice« ne more imeti vsak učitelj — in zato ne more biti več član »Kmetijske družbe«. Na to pa še za učiteljski stan ponižujoč sklep, da mora sploh prositi, če hoče delati kot tajnik itd. v odborih Družbe.

To tudi ubija gospodarsko deelo učiteljstva!

Razgled po tujih državah.

—td Ureditev prejemkov staroupokojenecv v češkoslovaški republikli. Konec meseca aprila so pričeli na Češkem razpravljati o osnutku zakonov, ki naj bi uredili vprašanje prejemkov staroupokojenecv. Teh je na Češkoslovaškem vsega skupaj 127.800, za kritje njihovih prejemkov je pa potreben skupni znesek 317.171.860 Kč, to je za poedinega staroupokojenca po 2481 Kč na leto ali na mesec nekaj nad 200 Kč. — Ze doslej so bili češkoslovaški staroupokojeneci v mnogo boljšem položaju nego so jugoslovenski. Na Češkoslovaškem so prejeli doslej na leto staroupokojeneci: uradniki V. razreda 57.334 Din, VI. razreda 45.227 Din, VII. razreda 36.047 Din, VIII. razreda 31.200 Din, IX. razreda 27.220 Din. Zvaničniki so prejeli na leto 23.467 Din, služitelji pa 16.840 Din letnih prejemkov kot staroupokojeneci. — Pri nas prejemajo staroupokojeneci V. činovnega razreda komaj dosedanje pokojnine češkoslovaškega zvaničnika-staroupokojenca, a oni VI. razreda prejeme staroupokojenega češkoslovaškega služitelja. — Leta 1926. je na Češkoslovaškem izšel novi zakon o državnih uradnikih, ki je prejeme aktivnim državnim nameščencem znatno izboljšal. Na neprestano prizadevanje staroupokojenecv, ki je našlo pri vladi popolno razumevanje, razen tega pa podporo vseh parlamentarnih strank, je češkoslovaški ministrski svet odobril predlog finančnega ministra o ureditvi pokojnin vsem tistim državnim uslužbencem, ki so bili upokojeni po raznih zakonih, kateri so bili v veljavi pred letom 1926. S tem zakonskim predlogom so češkoslovaški staroupokojeneci do cela izenačeni z novimi upokojeneci, upokojenimi po zakonu iz leta 1926. Ta izenačitev se pa ne bo izvedla kar na enkrat, temveč v štirih etapah. — Še tekem letošnjega leta bodo izenačeni oni staroupokojeneci, ki so bili rojeni do leta 1865. Nove povišane pokojnine se jim bodo izplačevale od 1. januarja 1930. dalje. Teh upokojenecv je približno 58.369, njihovi prejemki pa znašajo 135.284.190 Kč. — Od 1. januarja 1931. naprej se bodo pričele izplačevati povečane pokojnine staroupokojenecm, rojenim med letom 1865. do 1870.; letni znesek njihovih pokojnin znaša 31 milijonov 700.140 Kč. — Tretjo etapo tvorijo staroupokojeneci, rojeni v razdobju od 1. 1871. do vključno leta 1875., ki bodo prejeli nove pokojnine od 1. januarja 1932. dalje. — V

Naročajmo vse šolske potrebščine le potom Učiteljske gospodarske poslovalnice!